

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчња, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 5.

У Сомбору 15. Маја 1897.

Год. XXIX.

ИЗ „ОПШТЕ ПЕДАГОГИКЕ“ ДРА В. БАКИЋА.

Образовање.

(Свршетак.)

3. Ступњеви образовања.

Школско образовање треба да да сваком човеку, у другом периоду младости, бар ово троје: 1. *писменост*, која му даје приступ к духовном благу у литератури једнога народа; 2. *основе знања* о природним и друштвеним појавама, као темељ за даљи умни рад; 3. *поčetке* неких корисних *радова*, који су потребни за живот. — То би било *основно образовање*, нарочито за земљораднике оба пола. Оно се може проширити, кад се ученици уведу у литературу још једнога или два туђа народа, као што је то код *грађанскога* образовања (занатлијскога и трговачкога). Томе се може додати више *научно* образовање, нарочито за оне људе, који ће управљати државним и друштвеним пословима и који ће народ предводити и просвећавати. — Осим школскога образовања има и друштвенога и светскога образовања, које се добива ван школа.

Човек неписмен, нешколован, не може се назвати образованим. Испод најнижега ступња стоји дакле *необразован* човек, прост човек, или природан човек, који је неписмен, неук, непросвећен, неусавршен; он има мало знања — искуством стечена, ну оно није логично уређено; он живи природно, управља се по „здравом разуму“ и ради неке прости вештине по несавршеном начину итд.

У самом *образовању* можемо разликовати четири ступња: нижи, средњи, виши и највиши.

1. На *нижем* ступњу стоји човек *писмен*, с неком количном свестранога *основнога знања*, с прилично развијеним *интересом* сазнања, учешћа и рада, с већом правилношћу и *извежбаношћу* у раду, с приличним познавањем *друштвенога* уређења и државних послова, и са способношћу да прати *популарну* литературу; а то

све даје добро уређена *основна школа*, која је установљена нарочито за *масу народа*; њу само уче и они, који немају дара за више образовање, али и они, који немају средстава за ово последње.

2. На *средњем* ступњу образовања налази се човек са сређеним *класификованим* и по мало систематичним знањем; човек, који може да *објасни* себи и другима разне појаве, који познаје *садашње научне резултате*, који се интересује за литературу лепу и поучну; човек, у кога је *социјални интерес* у већој мери развијен, и који своје знање уме да *примени* на техничке и друге радове. Ово образовање дају *грађанске школе*, или више основне школе, или обичне *реалке*, које су уређене за становнике у градовима, нарочито за трговце, занатлије и за ниже државне и општинске службенике.

3. *Виши* ступањ заузима онај човек, у кога је развијен интерес за *историјски* развитак наука, који познаје *узрочне* везе појава у потпуној научној системи, који покушава да *самостално* обрађује поједина научна питања, да ради на уметностима, да се бави решавањем *друштвених* питања, да ради *техничке* послове на *научној* основи. Овако образовање дају *више средње школе* (гимназије, реалне гимназије, више реалке) и *велике школе* (универзитети, академије, политехнике итд.); а оно је потребно вишим државним *чиновницима* разних струка (судским, административним, законодавним, инжењерима, лекарима, наставницима, свештеницима итд.)

4. На *највишем* ступњу налазе се: *научници*, који истражују нове научне истине и раде на развоју наука, *уметници*, који раде самостално и оригинално, *техници*, који примењују науке на проналажење савршенијих техничких радова, *државници*, који управљају државним пословима према савременом развоју социјалних и државних наука, *професори* виших школа, који подижу народ на виши ступањ културе итд.

При оцењивању *образованости* једнога *народа* може се употребити апсолутно мерило, или релативно. Према овом последњем пореде се разни народи међу собом по култури и цивилизацији, а у једном народу пореде се разни друштвени слојеви или сталежи по интелигентности и по моралним особинама, те се према томе оцењује *ошти* културни ступањ народа и државе. Разуме се по себи, да ће разни ступњеви образованости код мање образованог народа бити друкчији, него у народу, који има веће образовање. Но правилније је апсолутно мерило при оцењивању културнога ступња у појединих народа.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

4. Опште и стручно образовање.

Основне и средње школе дају *опште образовање*, које се тако зове: 1. због *свестраности* у погледу на развитак духовних и физичких *сила*, међу којима се одржава нека равнотежа; 2. због *разноличности предмета*, јер се уче све важније науке и вештине, па на тај се начин млади људи изједначавају и један другом приближавају; 3. због *многостручности интереса*, јер су ту обухваћени сви васпитни интереси, нарочито духовни; 4. због *општности васпитне наставе*, пошто у заводима за опште образовање код свих народа владају у главном исти задаци и начела, и употребљавају се исти начини и средства, јер су васпитне потребе, нарочито на два нижа ступња свуда једнаке, и човечији је духовни развитак код свих људи у главном једнак.

Опште образовање траје обично до младићскога доба. Оно је потребно због *разноликости* и *многостручности људских потреба*, које сваки човек по могућности треба сам да подмири, и због *учествовања* у друштвеној заједници, где владају разноврсни интереси, које сваки човек треба колико толико да познаје.

Стручно образовање долази, по правилу, *после* општега образовања, које полаже темељ и за разне стручне послове. Знање и радње људске тако су се разгнали и усавршили, да један човек не може све да савлада и све сам да ради, него сваки *бира* себи ону струку, за коју има највише *наклоности* и *способности*, те се за њу спрема у школи, у радионици, у дућану, у фабрици, у канцеларији итд. Настава, која томе помаже зове се *стручна настава*; која се дели на нижу и вишу. Тако има школа за све струке *занимања*: земљорадничке или ратарске, занатлијске, трговачке, војничке, наставничке, богословске, лекарске, уметничке, штампарске, бродарске итд.

У *нижим* стручним школама дају се *практична упућства*, а у *вишим* дају се *научне основе*, за техничке радове и научна спрема за уметничке радове. Стручно образовање основано је на начелу *поделе рада*. По том начелу људи су упућени један на другога, на *узајамност* у погледу подмиривања разних потреба *телесних* и *духовних*.

5. Материјално и формално образовање.

Материјално образовање било би оно, где се полаже већа важност на *материју* онога што се учи, т. ј. на *садржини* појмова и мисли, на стварна знања, на чињенице и догађаје, на суштину

и истинитост у доказивању, на главне појмове у наукама, на идеје у уметностима, на корисност у вештинама. Овде дакле претеже оно, што је конкретно, реално, практично, и цени се највише богаћење духа *корисним* знањима.

Нова школа с правом полаже много на *разумевање* наставне *садржине* или наставнога материјала. Тако се добива *солидно* и *ушотребљиво* знање. — Но ово материјално образовање није *материјалистично* образовање у смислу тежње за грубим материјалним уживањем, где би се занемарили идеални циљеви човечијега живота; него оно образовање служи као чврста подлога за остварење ових циљева.

При *формалном* образовању обраћа се већа пажња на *форму* онога што се учи, а нарочито на облике: логички, граматички, математички, естетички, и полаже се важност на *вежбање* духовних сила. Према томе се удешава и наставни материјал; не гледа се толико на садржину знања колико на активност духовних сила, тражи се, да ове непрестано раде и да се тако снаже. Кад се гледа више на форму него на материју, онда се у настави истичу и проучавају нарочито односи и везе појмова; правила и формуле, дефиниције и поделе, изрази и знаци, закони и обреди итд., нарочито се пази на *начин изражавања* мисли и осећања, на правилност и лепоту у говору, писању и другим вештинама.

Пошто проучавање разних односа и вежбање духовних сила имају велику важност за образовање, то је и формално образовање у том смислу важно и потребно, и оно иде упоредо и у вези с материјалним образовањем, тако да једно друго допуњава. Може се рећи, да свака материја има своју форму, сваки предмет има свој облик, свака мисао представља однос између појмова и обрнуто: свака реч има своје знамење, сваки символ представља неку садржину, свако правило обухвата неке примере или појмове итд. За образовање мишљења захтева се вежбање у разним логичним радњама.

Само онда, кад би се формално образовање одвојило од материјалнога и кад би се пошло од погрешне претпоставке, као да вежбање разума само с помоћу једне врсте знања (н. пр. филолошкога или математичкога) чини разум способним за схватање и свих осталих предмета, било би штете по хармонијски развитак духа. Кад би се изучавали само неке *формалности* и *знаци* без разумевања садржине, обрасци без примера и без примене, правила и одредбе без развијања мишљења, кад би граматичка вежбања била

без одабране садржине, кад би се теорија музике учила без певања и свирања итд. онда би се грешило у том, што би се тим убијао *интерес* ученика; а и иначе је такво учење без вредности, или од слабе користи. С тога се сад полаже велика важност на лектуру при учењу граматике народнога језика, и у опште се свуда познаваће неких *облика везује* за одређену *садржину*.

6. Реалистично и хуманистично образовање.

При *реалистичном* или реалном образовању проучавају се нарочито *ствари* у природи и оно што је у вези са стварима, као промене и догађаји у људском животу и у свету, и то онако, као што су, без преиначења и улешања, без идеалисања. Ово је образовање потребно нарочито *техничарима*, економима, трговцима, војницима итд. Оно се приближава стручном или практичном образовању. Реално образовање дају *реалке*, у којима се уче поглавито природне и математичке науке. Али само чисто реално образовање било би једнострано; претерани реализам води к себичности; где се ствари за материјално уживање цене више него идеални предмети и интереси у друштвеном животу. За то се у реалкама уче и други предмети, који служе вишим интересима.

При *хуманистичном* образовању изучава се поглавито оно, што се тиче човека, човечјега друштва и човечанства, нарочито *морални* односи у друштву. Овде претеже дакле социјална и естетичка или *идеална* страна васпитања, као васпитање национално и патриотско, религијско, хумано, естетичко. Због тога се у *гимназијама* уче поглавито историјске и филолошке науке. — С обзиром на главни — етички — задатак васпитања, хуманистично је образовање важније од реалистичнога. Оно заузима прво место и у *реалним гимназијама*, где су заступљене подједнако обе стране образовања.

7. Теоријско и практично образовање.

Код *теоријског* образовања претеже изучавање теорије, са знања, *науке*. дакле *рад разума*. Ако се у том претерује тако, да се добивено знање не примењује, онда је то *интелектуализам* у васпитању, које даје непрактичне људе и неспремне за обични живот. Теоричар може имати много знања, али је оно махом неупотребљиво за њега, оно је мртав капитал — без приплода, ако га не саопштава другима, који се могу њим користити. — Чисто теоријско образовање потребно је само научницима; они изналазе и

саопштавају научне истине, које други практични људи примењују у друштвеним пословима.

Школе за опште образовање имају и сувише посла са теоријама, те с тога велик део у школи стеченога знања остане без употребе у доцнијем животу. Ако се теорија не наслања на богато искуство, на опажања и експерименте, онда је то често празна теорија, без одређене садржине; тако образован човек задовољава се често општим фразама и формалностима, а не испитује суштину појмова, нити реалне односе у природи.

При *практичном* образовању претеже пракса или рад, вежбање, развитак воље и осећања. Ту се не захтева много знања, него мало знања, али кориснога и *уиотребљивога*. Практичар увек мисли на примену свога знања у *вештинама*. Тако раде и педагози. Педагози-практичари подижу и педагошку теорију на темељу школске праксе, а педагози-теоретичари на темељу философске науке. — За обичан живот боље је практично образовање; али за теже и важније радове потребна је *научна* основа, без које се ништа велико не може постићи, у том се знатно разликују н. пр. школовани грађевинари од нешколованих.

8. Једнострано, свестрано и хармонијско образовање.

Једнострано образовање било би оно, где би претегла *једна врста* знања или умења, где би се развијала само једна страна наше снаге, или само неке силе духовне и телесне. Тако н. пр. *памћење* беше некад главни задатак наставе, па и сад се тако узимље у неким школама. Било би једнострано и то, кад би се у реалци учили само реални предмети, а у гимназији само хуманистични предмети; тако исто кад би се дух развијао на рачун тела, као што то често и сад бива у вишим школама, или обрнуто — тело на рачун духа, као при војничком или занатлијском образовању. *Стручно* је васпитање увек једнострано, зато се оно допушта тек у трећем периоду младости, па ипак и ту има везе са сродним елементима из других струка.

При општем образовању обично се занемарује развијање осећања и воље, а највише се полаже на развитак памћења и маште. Но таква једностраност није природна ни корисна, јер човек, у кога би био развијен само *разум*, био би тврда срца и непрактичан; онај, у кога би била развијена само *осећања*, био би сувише осетљив и раздражљив, колебљив и недоследан; а човек, у кога би се

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BE

само вола развијала, био би неразуман и неосетљив, и радови би му били често неосновани и неоправдани, без смисла и без цели.

Код *свестранога* образовања обухваћене су све стране духовне или све врсте знања и умења, јер се развијају *све силе* духовне и телесне у *свима правцима*. Овакво образовање било би можда за здравље најкорисније. Али с друге стране могло би бити штетно, јер све силе и не треба вежбати, као н. пр. наклоности страсне природе, или клице наслеђене болести итд., а после, ниједан човек не може изучити све врсте знања и умења, и кад би то било могућно остале би многе мисли и радње неповезане, без потребнога јединства, те би отуд могли доћи расејаност, поцепаност, па и расстројство духа, што би било штетно за карактер и опасно по здравље духовно. Некад је један учен човек могао да обухвати све науке (н. пр. Аристотело), а сад тек потпун универзитет представља све науке.

Многознанство није ученост ни право образовање; енциклопедиста није право научник; енциклопедије наука и вештина пишу се баш за нестручне и неучене људе. Енциклопедијско знање давало се у школама прошлих векова; а сад се тражи мање знања, али оно мора бити основано, истинито, поуздано, важно, одабрано, употребљиво. С тога гледишта је национално образовање важније од космополитскога или универзалнога; јер шта би вредело светско образовање без примене, шта би користило само идеалисање без остварења идеја? — Но при свему томе, *свестрано* је образовање боље од једностранога, ускога, ограниченога, искључиво стручнога образовања, без ширег погледа на друштво, и без дубљега погледа у природу.

Најпосле *хармонијско* образовање захтева, да све што се учи буде у некој природној, складној *вези*, у међусобној *сагласности* и јединству, тако *средште* чине *морални предмети*, и после да се телесне и духовне *силе* развијају подједнако, у *хармонији* — тако да *морална вола* влада над разним мислима и осећањима, уображењима и страстима, нагонима и наклоностима, као што у уметностима владају поједине идеје, или као што у понекој *хармонији* владају неки главни, основни тонови. И овде дакле има *многостручних* предмета, али су они *одабрани* према задатку васпитања; и овде се развијају разне *силе* у васпитаника, али у цели *моралне карактерности*, које одржава *јединство* у свему раду, духовном и телесном.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Овде се *уједињавају сви правци* образовања, и они заузимају ту место према својој важности за онај највиши задатак васпитања: материјално образовање даје духу ваљану садржину, а формално — природну и логичну везу; теоријско образовање даје научно знање, а практично — корисно умење; опште и свестрано образовање даје многостручност у знању и умењу, а посебно и једнострано — стручност; реалистично образовање даје стварност, а хуманистично — идеалност младоме духу. — При хармонијском образовању морају се нарочито развијати: *доброта* срца, *илемениност* воље и *свесност* рада.

О РАЗНИМ ДЕЧЈИМ КАРАКТЕРИМА.

(По Сигисмунду Штерну.)

(Наставак.)

Напред истакнуте оштре, основне супротности између дејче и женске природе с једне стране и мушке с друге налазе се у толико и толико прелива у разних људи и деце и чине једну од најбитнијих црта њихова карактера. Размотримо појаве ове противности на разним степенима раста и доба дејчег.

Дете, које разрогаченим јасним очицама дуже време посматра ватру или какав осветљен предмет, које мирно ослушкује песму коју му код колевке певају — а и дете, које очима прати сваку појаву и чију пажњу скреће сваки звук јесте пријемљиве, трпеливе природе, но нити је оно прво тромог и тупог духа нити је ово друго самосталног и радљивог, него на обојицу свом силом делују спољашњи утисци и обојици недостаје снага, да се отму од њих или да им се навали опру. — Дете које грамзи за предметом уоченим, које се узбуди кад чује свирку или песму; а и оно дете, које не испушта лако из вида једном уочен предмет рођено је са наклоношћу самосталном духовном раду. Његова је душа тврди оклоп, те се опире сваком утиску с поља, и ако ће надоћи други нови утисци, опет је не могу смјети, него остаје при првој вољи и жељи својој.

Што је дете старије и развијеније, то су и знаци ова два супротна правца у животу све разноврснији и многостручнији. Дете, које по читаве часове проведе загледајући у једну исту књигу са сликама, које је кадро и два и три пута слушати с једнаком пажњом какву приповетку из уста мајчиних, које поред оца ћутке шета и на појаве у природи гледа као на пролазну слику, које кашње кад

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBELGRS

пође у школу с пажњом слуша наставу учитељевоу и не може да се растави од књига са сликама о разним повесничким догађајима или о путописима, јесте пријемљиве, трпељиве природе. А и оно дете, које би сваки час нове и нове слике гледало, и друге приче слушало, које у шетњи наваљује на оца гомилом питања, које бере час овај а час онај цвет, а часом јури за лептиром каквим, које данас скупља камичке а сутра бубе, које ретко с пажњом мотри на учитељеве речи, јер му у један исти мах више предмета привлаче дух, спада тако исто у пријемљиве природе е душа обојице налази задовољења у представама и утисцима из спољнега света.

Разлика је само у начину, како један а како други прима утиске. Једног свог освоји на дуже време какав утисак а другим се утисци играју као лоптом. Осећање превлађује у обојице, само је у једнога оно као мирна и провидна дубина, а у другога замућена и усталасана површина. Један је склон маштању и сањалаштву а други телесним страстима. Један сањало, а други превртљивац и ћудљив.

Друкчије се развија дете, које је од природе обдарено наклоношћу самосталном раду и стварању. Ретко ћемо се с овом наклоношћу сукобити у девојчице. Дете с оваким даром не налази толико забаве и насладе у књизи са сликама, колико на прилику у свом дрвеном коњу којим по вољи може управљати, у камичцима за зидање, у песку, од којег може правити свакојаке облике. Оно радо слуша приче да их после може препричати друговима својим. У шетњи огледа снаге своје у трчању и скакању. Стане ли му око на лептира, цвет, птицу у лету или на другу какву ствар, хтео би је имати у рукама или бар из ближе разгледати и урезати у памет слику њезину. Радо господари и заповеда псету, мачки па и другу свом у игри, играчку квари и раставља.

Детету овакога дара је настава у школи крпка храна духу његовоу, која му пита и јача моћ самосталнога мишљења. Настава изазива и буди у њему нове мисли и богати му срце осећајима, те се најзад и развије у њему жива жеља, да знање своје примени на живот, да приступи практичном раду. Свако ново знање рађа у њему пажњу к самосталном раду, па наравно да ће разборит учитељ ту тежњу подржавати. Већа живахност и окретност у детета није никако знак развијања у овом правцу. Једно дете обдарено истинитом наклоношћу самосталном раду и стварању не да само прати са запетом пажњом учитељево предавање, него ће се пока-

зати истрајно и вредно и на послу, који сам изабере хотећи на њему применити своје ново стечено знање, и у тај се посао толико кадро заронити, да заборави и на јело и на игру па и на дужности своје. Међутим друго дете тако исто вредно црта којекакве слике или деље скамију за време предавања ако настава не може да му даде други правац к тежњи самосталном делању.

По и у овом случају се да лако уочити разлика међу истрајним радеником и оним, који се сваки час лађа другога посла. У онога, који се прихваћа другог посла не довршивши један, који много почиње а ништа људски не дочиње, ни нема правога нагона самосталном раду и стварању и тога не треба рачунати у прегалачке, творачке природе, јер то скакање с посла на посао бива под утецајем променљивих спољашњих утисака. Несталност, површност у осећајима и у раду знаци су правих пријемљивих, трпељивих природа, а постојанство и истрајност било у каквом започетом послу, било у каквом осећају и начору, особина је индивидуе обдарене склоношћу самосталном, слободном раду.

(Наставиће се.)

Сомбор.

Милутин Гавриловић, свештеник.

О АНКЕТА ЗА ВЕРОИСПОВЕДНУ НАСТАВУ у срп. осн. нар. школама митрополије карловачке.

(Наставак.)

Записник седнице анкетне комисије за израду наставног плана и вероучевних књига за православне ученике основних и средњих школа, одржане у Новом Саду 14. (26.) новембра 1896. године. — Председава: Његово Високопреосвештенство госп. *Герман Отачић* епископ бачки. Присутни: Преч. г. Јован Борота окр. протопрезвитер ст. бечејски, г. г. Мита Нешковић кр. шк. надзорник у Беловару, Аркадије Варађанин управитељ срп. више девојачке школе у Новом Саду, Ђорђе Милић срп. нар. учитељ у Новом Саду, Танасије Костић учитељ у Фелдварцу, Душан Стојшић учитељ у Септи, Јеврем Миковић учитељ у Сентомашу и Стеван Жекић учитељ у Ст. Бечеју. Бележи: Ђакон Вељко Миросављевић конз. бележник епархије бачке.

Бр. 1. Његово Високопреосвештенство председавајући госп. епископ Герман, отварајући седницу саопштава, да је ову комисију позвао ради саветовања о вероучевним књигама за основне школе, пак да би се посао тај олакшао — то је претходно позвао некоју од присутних срп. нар. учитеља, да предмет овај проуче и према нахођењу своје мњење о до сада употребљаваном наставном плану као и вероучевним књигама са евентуалним предлогом у погледу састављања нових вероучевних књига за те школе поднесу, која

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ће се мњења, односно предлози, сада комисији прочитати и који ће послужити као основа специјалној расправи у гореистакнутом питању.

Високо саопштење то узима се на знање.

Бр. 2. Читају се писмена мњења и предлози, што су их на позив Његовог Високопреосвештенства госп. епископа Германа од 5. (17.) октобра 1896. бр. Еп. 100. у предмету овом поднели: Арк. Варађанин управитељ више дев. школе новосадске, Танасија Костић срп. нар. учитељ у Фелдварцу, Ђорђе Милић срп. нар. учитељ у Н. Саду, Душан Стојшић срп. нар. учитељ у Сенти, Јеврем Миковић срп. нар. учитељ у Сентомашу и Стеван Жекић срп. нар. учитељ у Ст. Бечеју, пак пошто су иста сва сагласна у том:

1. да је постојећи наставни план за веронауку у основним школама с једне стране сувише опсежан те несавладив, с друге стране распоред градива није удешен према добу и узрасту децјем;

2. да до сад употребљаване вероучевне књиге будући удешаване према пређашњим наст. плановима, ни по обиму ни по садржини, не мање ни по обради садржаног градива ни по језику, којим су написане, не одговарају своме задатку —

и пошто су се са мњењем тим сагласили и остали присутни чланови комисије — предлаже се:

Постојећи наставни план за веронауку а тако исто и досад употребљаване вероучевне књиге у основним школама као неподесне и нецелисходне заменити новим наставним планом, који би обзиром на избор и количину, а тако исто и распоред наставног градива добро удешен био — и новим вероучевним књигама, у којима би прописано наставно градиво према дидактично-методичким захтевима обрађено било.

За ученике I. и II. разреда не одређивати никаква учебника, до ли једине живе речи учитеља, који ће дужан бити ученицима све устмено и односно са сликама преподавати.

Бр. 3. Узет је у расправу предлог о новом наставном плану, те обзиром на усвојена главна начела, да се наставно градиво у нужној а не претовареној мери, са разумљивим и наочигледним а не механичким начином, те од лакшег на теже има предавати сходно узрасту и појимању школске деце — предлаже се:

Одржавши и на даље све досадашње вероучевне предмете и то: молитве (на црквено-словенском језику), библичне приче, истине хришћанске науке, литургику, историју црквену (у животописима светих) и појање, те исте према гореистакнутим начелима распоредити овим редом и у овом облику:

I. *разред.* А) Увод у веронауку: О једном Богу у св. Тројици. Знамење часног крста. — Молитве: Оче наш. Богородице дјево, и молитва пре и после јела и то ова последња у овом тексту: Благодарим тја Христе Боже наш јако наситиљ јеси нас земних твоих благ, не лиши нас и небеснаго твојега царствија. — В) Библијске приче: О створењу света и о првим људима. О рају. О првом греху, кајању, казни и обећању Искупитеља. Благовести. Рођење Христово. Мудри звездари. Сретеније. Бежање у Египат и повратак у Назарет. — Г) Црквено појање: Обично литургијско појање све до после

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBELRS

еванђеља (осим Слава: Благослови душе, Слава: Јединородни и Алилуја) и још тропари: Рождество твоје, Во Јордање и Обшчеје воскресеније.

II. разред. А) Молитве: Јутрења и пре спавања (на цркв. сл. језику) и уз њих још и заповеди божје и црквене (на српском језику). — Б) Библијске приче: Исус од 12 година. Крштење. Исус благосиља децу. Цвети. Страдање. Васкрс. Вазнесење и Духови. — В) Црквено појање: од после еванђеља на до краја (осим Херувике, Достојна, Причасна и Спаси Христе Боже) и још ове тропаре: Ускршњи, Спасовски и Духовски.

III. разред. А) Символ вере (на слов. језику). Тајне новог завета и Дела милости телесне (на српском језику). — Библијске приче: 1. из старог завета: О Авраму и патријарсима. О Јосифу. О Мојсију. О судијама. О цару Давиду. О пророку Илији. 2. из новог завета: Св. Јован Претеча. Апостоли. Чудеса Христова (Младић у Наину, Јаирова кћи, Како је Христос нахранио пет хиљада људи, Васкрс Лазарев). Преображење. — В) Црквено појање: Цело обично литургијско појање заједно са оним, што је у I. и II. разреду изостављено. За тим тропари: Св. Димитрије, Арханђелу Михаилу, Св. Николи, Св. Сави и Св. Ђурђу и Светосавску песму (текст словенски).

IV. разред. А) Основне истине хришћанске науке догматичне и моралне. — Црквено појање: Допуњавање литургијског појања са оним на јутрењу, вечерњу и пређеосвећеној литургији. Даље: Молитвама, Спаси ни, Јелици, Крсту твојему, Тјело Христово. Цело Благослови душе и Хвали душе, Воскресеније твоје и свечарске тропаре т. ј. да свако дете знаде свој свечарски тропар.

V. разред. А) Литургија. — Б) Црквено појање: Уз понављање свега до сад наученог: Полијелејни ислам и непорочне тропаре.

VI. разред. А) Историја црквена (животописи светих). — Б) Црквено појање: оно што и у петом разреду.

Повторна школа: Понавља све оно, што су ученици у свакидашњој школи научили.

Бр. 4. У погледу предлога за састав нових вероучевних књига — закључено је:

Написати књиге, које ће се деци у руке дати и књиге, које ће за учитеља упутства за предавање веронауке садржавати и то посебно:

1. Књижичу, која ће садржавати све молитве, символ вере, заповеди божје и црквене, тајне новог завета и дела милости телесне — коју ће за штампу г. Ђорђе Милић учитељ новосадски спремити. Штампана има бити што кружнија и јаснија.

2. Библијске приче и Историју црквену (животописи светих) за I, II. и III. односно V. разред, које ће у једној књизи наштампане и са сликама снабдевене бити; израду исте књиге поверити г. Јеврему Миковићу учитељу у Сентомашу и г. Душану Стојшићу учитељу у Сенти с упутством, да ју према напред утврђеном наставном плану и градиву слогом одмереним и што лакшим а језиком што чистијим напишу.

3. Основне истине хришћанске науке догматичне и моралне за IV. разред — коју поверити на израду г. Јовану Бороти окр. проти ст. бечејском с упутством, да ју у што мањем обиму, слогом лакшим, језиком што чистијим и без питања и одговора напише.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

4. Литургику за V. разред — израду које поверити г. Ђорђу Милићу учитељу у Новом Саду и г. Танасији Костићу учитељу у Фелдварцу са улутством које се овде под 3. и 4. садржи.

5. Упутство за предавање горњих књига — поверити на израду г. Мити Нешковићу кр. школ. надзорнику у Беловару и г. Аркадији Варађанину управитељу срп. више дев. школе у Н. Саду.

Сваки израђени састав имаће се председнику ове комисије Његовом Високопреосвештенству г. епископу Герману ради издавања дотичним лицима на оцену поднети.

За појанку усваја се Мала Катавасија, што ју је издала српска манастирска штампарија.

Бр. 5. Чланови анкете увиђајући потребу, да се упоредо са веронауком негује у основним школама и црквени језик и да се тога ради сада употребљавани буквар замене са бољим, и место псалтира, да се за читање употребљује апостоли и еванђеља — предлажу:

Да се у своје време код срп. правосл. нар. Школског Савета, као надлежне школске власти за срп. прав. вероисповедне школе поради на том, да се саставити даде један нов буквар, који би познавање црквено-словенских слова школској деци олакшао, јер се н. пр. буквар, који се употребљује у комуналним основним школама у Троједници ради бољег метода радо употребљује и од учитеља наших школа — и да се за подручне школе за читање, на место псалтира, пропишу апостоли и еванђеља недеља и празника.

A. B.

НЕКРОЛОГ.

† **Тодор Кашиковић**, отац вредног уредника „Босанске Виле“ г. Николе Т. Кашиковића, после кратког боловања преселио се у вечност 20. априла т. г. у Сарајеву. Сахрањен је 21. априла на кошевском православном српском гробљу. Оплакује га син Никола, снаха Стоја и четир унучета. — Мир праху његову!

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Нови добротвор. На Ђурђев дан т. г. барон Милош Бајић унук кнеза српског Милоша Обреновића I. поклатио је на зидање гимназијалне зграде у Новом Саду *сто хиљада* форината а. вр., уз изјаву да се започето купљење прилога на поменуту цел не напусти. Огромним приносом овим, ступио је барон Милош Бајић у прве редове славних добротвора нам народних, те ће му име златним словима записано бити на страницама просветне повести овамошњег народа српског. Бележећи ово дивно и родољубиво пожртвовање, кличемо дароватељу и добротвору барону Милошу Бајићу: Живео дуго и много на дику и понос народа српскога!

Испити за учитељско оспособљење у Сомбору.

Ове школске године у сомборској учитељској школи држаће се у оба одељења мушком и женском писмени испити за учитељско оспособљење 27., 28., 29. и 30. маја. — Устмени испити учитељских кандидата држаће се у истој школи од 16—24. јунија, и то по реду један дан у мушкој, а други у женској учитељској школи. — Проглашење учитељске способности и раздавање диплома о учитељском оспособљењу биће 30. јунија. Тога дана ће се и завршити школска година.

Девојачке школе у Аустрији. У Аустрији раде сада на томе, да установе такве девојачке школе, које би по наставном градиву које се у њима предаје, стајале између садашњих грађанских школа и женских гимназија. Особита ће се пажња обраћати у овим школама на цели практичнога живота и на педагошко-васпитна знања.

Број школа у европским државама. У Норвешкој долази једна школа на 270 становника; у Швајцарској на 366; у Шведској на 443; у Француској на 473; у Италији на 546; у Шпанији на 560; у Данији на 727; у Немачком царству на 826; у Португалији на 848; у Холандији на 1015; у Белгији на 1070; у Великој Британији на 1203; у Грчкој на 1245; у Аустро-Угарској на 1350; у Румунији на 1754; у Бугарској на 1784; у Русији на 2196; Србији на 3115.

Збор српских учитеља у Барањи. Иницијативом г. г. Д. Радојчића учитеља сечујскога и П. Ћосића учитеља суљошког, одржана је 16. априла т. г. у Мохачу конференција ради установљења учитељских зборова у Барањи. На овој конференцији председавао је в. пречасни протојереј Гаврило Бољарић зам. референта, а присуствовали су осим горепоменуте г. г. учитеља и следећи: Ћ. Јанковић мохачки, С. Ластић жумберачки, П. Срећковић батосечки, Д. Верчевић кишфалубеки, Ј. Симић литобески и Н. Пешић ланчушки. На конференцији овој закључено је, да се оснује учитељски збор мохачког среза и да се први одржи у Мохачу у половини месеца септембра т. г. Похвално је, што су општине, Батосечка, Кишфалубека, Литобеска и Ланчушка, дале путни трошак својим учитељима, за путовање на ову конференцију.

Р А З Н О.

Натписи на здању српске вероисповедне школе у Митровици. Натпис из парка са позлаћенима словима прикованима на зиду: „Српска народна основна школа саграђена 1869.“ А испод овога на својој, узиданој каменој плочи над уласком у школу са позлаћенима словима урезан је натпис:

„Ступајте смело, Српчаци мила
У овај свети просветни дом,
Стичите знања, знање је сила —
Учите себи и роду свом!“

С јужне стране на улици, над вратима на узиданој сличној плочи, урезан је овај натпис:

„Српска школо мајко мила!
Раширидер' своја крила,

Па ми прими Српче мало,
 Да би с тобом ојачало;
 Оно с тобом, а са њиме:
 Језик, вера, српско име!⁴

О Школски музеј у Београду. На дан стогодишњице пок. Јована Гавриловића, добротвора српских учитеља, засновали су учитељи српски школски музеј у Београду. Школски музеј ће прибирати и чувати ове збирке: 1. Наставна ерества (поглавито за основне школе), која данас постоје код нас и у школама других, напреднијих народа. Исто тако ће школски музеј прибирати и чувати стара наставна ерества, која су пређе постојала и била употребљавана. 2. Наставна ерества која су наши учитељи израдили или прибрали, као и она, која су учитељи пређе израђивали и употребљавали. 3. Слике, нацрте, планове и моделе школских зграда, шк. дворишта и шк. вртова, како данашњих (најбољих, средњих и најлошијих) код нас и др. народа, тако и оних који су пређе постојали. 4. Нацрте и моделе свега што долази у намештај школски, како оног што данас постоји, тако и оног што је пређе постојало. 5. Све ђачке потребе (за писање, цртање и т. д.) до најмање сптнице и од сваке врсте, како садање, тако и пређашње. 6. Вачке радове из писања, цртања, женских и мушких ручних радова. Од ових прибираће школски музеј нарочито радове такве, који показују какав ванредан успех; али ће се у исту збирку прибирати и радови осредњи, па и лоши, нарочито ако би се на њима показивала каква ретка особина или појава код кога ђака. 7. Дечје играчке и разна ерества за извођење дечјих игара и гимнастичких вежбања. Од овог ће се прибирати како ствари које се купују, тако и оне које деца сама израђују. 8. Удбенике за ђаче основне школе садање и старе, пређашње; књиге које су лектира за ђаче и младеж у опште, и педагошка дела, као и др. књиге, које су потребне учитељима. По могућности прикупиће се и удбеници осн. школа свих других народа. 9. Записе који имају вредности за познавање историјског развитка наших школа, који се налазе у старим школским протоколима у школским архивима или на др. местима. 10. Описе или слике и цртеже, који престављају разне садање и пређашње какве школске обичаје. — Школски музеј ће обухватати не само школство у краљевини Србији, него и по свима земљама где живи наш народ. Зато молимо сваког пријатеља ове установе из Србије, Црне Горе, Босне, Херцеговине, Далмације, Хрватске, Истре, Славоније, Срема, Бачке, Баната, Старе Србије, Мађедоније и у опште ма где он био, живео у којој нашој покрајини или био усамљен и туђем свету, молимо га да ову установу школску потпомогне чиме може и како може. — Писма и аманети за школ. музеј шаљу се преко Главног Одбора Учитељског Удружења. Учитељско Удружење има бесплатну поштарину у Србији, те је тиме олакшана преписка и шаљање ствари. Све, што се за школ. музеј шаље ваља адресовати: Главном Одбору Учитељског Удружења за школски музеј Београд. Потписани ће давати даља објашњења о школ. музеју сваком, ко их буде потражио. У Београду, 1. јануара 1897. г. Управник школ. музеја: *Д. Ј. Пугниковић*, учитељ. Помоћници: *Савка Радичевићева*, учитељица, *Срећко Стевановић*, учитељ.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у *Скоцу* у Херцеговини за тамошњу прав. српску школу. Плата 600 фор.; да коровођство 200 фор. и слободан стан с огревом.
— Тражи се учитељ у *Добоју* (Босна). Плата је 600 фор. слободан стан и огрев.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Песарица за православне вероисповедне српске народне школе према наставној основи изданој од в. сл. Школског Савета израдио Александар Јорговић учитељ у срп. вишој девојачкој школи новосадској. Издање српске манастирске штампарије у Ср. Карловци. 1897. Цена 30 нов. — Препоручујемо ову књижицу пажњи учитеља и учитељица.

Шемагизам православне епархије бококоторске, дубровачке и спичанске за годину 1897. Издање и наклада православне конзисторије.

Летопис Матице Српске уређује Милан Савић. Књига 189. 1897. свеска прва.

Летопис Матице Српске уређује Милан Савић. Књига 190. 1897. свеска друга. — Цена је свакој свесци 70 новчића.

Зорица књига за децу; удесели Путниковић и Јовић учитељи. Цена 1 динар. — Препоручује се пажњи учитеља и родитеља.

Познавање и нега цвећа од Дра Ђорђа Радића. Цена је 5 динара или круна. Поручбине с новцима треба послати потписаном писцу Дру Ђорђу Радићу, Краљево.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Славној срп. црквеној општини у Сентомашу.

Управа манастира Житомислића примила је „Школски Лист“ као дар за ову српску школу, и изриче овим велику захвалност на племенитом и родољубивом дару. Дај Боже, хиљадиле се такове општине и родољубиве душе, које се сећају српских школа. Бог нека их поживи на дику и понос целог Српства и милог православља. Живила српска црквена општина сентомашка!

Управа манастира Житомислића (Херцеговина), 15. априла 1897. год.

Архимандрит **Симеон Тодоровић.**

Поштовану г. г. сараднике наше молимо да се мало стрпе, сви ће радови кад буду могли изаћи у листу. — Г. г. претплатнике и сл. црквене општине, које нам до сада претплату за прошле и ову годину не послаше озбиљно опомињемо, да то што скорије учинити не пропусте.

Уредништво и администрација „Школског Листа“.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.